

Det är 1954.

Du står utanför kiosken en solig dag i slutet av mars och bläddrar i en nyinköpt tidskrift. På omslaget syns framtiden: två astronauter som svävar i en svart rymd. Första numret av Håpna! har kommit ut och den stora vintern, det andra världskriget, har släppt sitt grepp om världen, om Sverige. Det finns en framtid igen. Gränser och länder har öppnats och svenskarna vill ut! Förra året gick den första charterresan med flyg från Sverige till ett mål som skulle bli vanligt: Mallorca. Nu annonserar resebolagen om nya exotiska mål som Egyptens pyramider och rapporterar ideligen stolta att resor är utsålda.

Och in till Sverige reser världen: En ny dryck, Coca Cola anländer men är i början ingen match för Pommac, Champis och Loranga. Från England kommer radio- och tevebolaget BBC hjälper filmbolaget Sandrews att sända reklamfinansierad television. I maj är det premiär i teveapparater utställda i restauranger, varuhus och biograffoajéer. Inslagen kan inte bli svenskare, i ett av dem sjunger Evert Taube att: Allt bakom oxar tio från stadens sus och dus, jag reste klockan nio... – omgiven av städad Konsumreklam. Det dröjer ännu några år innan det bestäms att teve, ja det är statens monopol. Än är det fritt för medborgaren att sända teve efter behag och frihetslängtan är stark efter krigsåren. Den gör sig hörd både i religion och i synd: För ett par år tilläts svensken vara gudsförnekare, lagstiftningen har ändrats och tvingar oss inte längre att tillhöra en kyrka. Och snart blir det fritt att synda med nubben, att ta en sup efter behag. Den avskydda motboken, spritranseringen, försvinner redan nästa år.

Tankar om en annan frihet, kvinnans frihet, gör en debut i populärmedia. I det omåttligt populära radioprogrammet Karusellen proklamerar programledaren Lennart Hyland en "Frufri dag": En söndag vart år ska männen sköta hushållet och kvinnorna lata sig. Det är tänkt som en lek men väcker starka känslor. Idrottsrörelsen varnar: Utan markservice går det åt helsefyr med fotboll och bandy.

Samtidigt kan man i radions enda kanal lyssna på det genusfrämmande programmet Husmorshalvtimmen med programpunkterna: 1.

Praktiska Journalen 2. Husmor på landet: Att göra inköp på landsbygden.

Och vi svenskar bor fortfarande på den gammaldags landsbygden men flytlassen går allt tätare till de moderna städernas moderna arbetstillfällen, moderna restauranger och moderna nöjen. Det sker under stilla former, landet befinner sig inte i större oro än att en tandläkares kampanj mot sirapslimpor och deras skaldiga effekt på tandhälsan får rubriker i storstadspressen.

Men sirapslimpornas skadliga effekt bekymrar inte dig när du går hem med din nyinköpta Häpna!, brer en smörgås och spritsar på det nya pålägget; kaviar i en blå tub prytt av ett blont pojkhuvud. Till det håller du upp ett glas mjölk. Mjölken kommer inte som förra veckan från mjölkaffären dit du gått med en tillbringare och köpt en liter – som du alltid gjort, som dina föräldrar gjorde. Nej, mjölken idag har du burit hem i en massproducerad, enliters papperspyramid, bröderna Rausings tetraförpackning.

Det är nya tider. Goda tider.

I Europa byggs nytt på sönderbombade ruinerna av bostadshus och fabriker. De svenska fabrikerna är omärkta av kriget och står beredda att leverera vad som behövs. Ekonomin går på högvarv, löner stiger, pensioner stiger – och skatterna stiger, tänker du surt vid din kaviarsmörgås. En femtedel av inkomsten, tjugo procent, tar staten! För att trösta dig plockar du upp en Ritz, en lång filterlös cigarett, från dess röda plåtask och tänder med välbehag ditt bloss. Ännu är det inte farligt att röka. Det gör vi ju alla!

I bakgrunden hörs ett radioprogram om ”den talande roboten”, som finns hos Tekniska Högskolan i Stockholm. I en angränsande byggnad står datorn Besk, byggd förra året och för en tid den snabbaste i världen. Svensk teknik ligger i framkant, Sabbs stridsflygplan ”Den Flygande Tunnan”, slår hastighetsrekord i världen. I USA, Frankrike, England och inte minst Sovjetunionen flyger man högre än Tunnan och tar raketskutt upp i atmosfären. Skutten blir allt högre och görs allt oftare och tidningsmannen och serietecknaren George Remis, signaturen Hergé, har känselspröten ute och publicerar en förutsägelse, Tintin- äventyret Månen Tur och Retur.

Vi börjar optimistiskt stigfinna i den stora vildmarken, rymden, och framtidstron är stark

Svampmoln vid horisonten

Fruktan är också stark, det går en järnridå genom Europa. Kapitalism och kommunism har grävt skyttegravar i ett kallt krig. Atombomben, vätebomben och – som det går vilda rykten om – den mystiska sovjetiska kvävebomben hotar med svampmoln och massdöd. I väst ser vi överallt kommunistiska spioner och infiltratörer, inte sällan verkliga, ibland inbillade. Långt bort hotar Kina där den kommunistiska sidan segrat i ett blodigt inbördeskrig.

Vi känner oss hotade i Sverige.

Vi står oskyddade och neutrala mellan de gamla krigsallierades Nato och ett utrikespolitiskt alltmer aggressivt Sovjetunionen.

Så nog borde vi väl också här i Sverige ha kärnvapen?

Politiker och debattörer skriker ja och nej åt varandra; för säkerhets skull installeras en kärnreaktor i miniformat i Stockholm – ett första steg till atomvapen. Och ständigt, i bakgrunden, finns en annan fruktan, en fruktan för en hemsk sjukdom, polio, barnförlamning. Den skiljer inte på fattig och rik, smutsig eller ren, svulten eller gödd; Ett mycket smittsamt virus nästlar sig in i offrets ryggmärg och kan orsaka död eller förlamning. Sverige tillhör de mer drabbade länderna och senast förra året utbröt en svår epidemi. Det finns ingen bot och vad vi tror just nu, inget vaccin, men ryktet går om en forskares upptäckt i USA...

Rock and Roll och DNA

Så var det 1954 och fram till Häpna!s sista utgivningsår tolv år senare reste tidskriften genom en tid av stor förändring. Ett vaccin mot polio hittades i USA och mot slutet av 1950-talet var vaccination standard i Sverige. Utvecklingen av välfärdsstaten, som stått på sparlåga under kriget tog fart, stött av den ekonomiska boom Sverige upplevde efter andra världskriget. Den stränga klassindelningens Sverige försvann i takt med att pengar omfördelades från individ till stat och avgrunden mellan herrskap

och tjänstefolk krympte. Tydligt kan det illustreras med en detalj. År 1954 hade städernas medelklass hjälp i hemmet, hembiträdet, en omdöpt tjänstekvinna med låg lön och en arbetstid som var långt ifrån regelrad. I Dagens Nyheter fanns den 8 mars 1954 femton annonser där hembiträde söktes och elva där hembiträden sökte arbete. I samma tidning, samma datum, tolv år senare fanns i båda kategorierna summa noll annonser. Det gammaldags hembiträdets tid var förbi och det gamla Sverige på väg bort.

I världen utanför idyllen rådde kallt krig som nära blev hett när Sovjet ville bestycka det kommunistiska Kuba med kärnvapen. Det var oro och en brytningstid och de snabba framstegens tid: Berlinmuren, en långsamt växande europeisk kol & stålunion på väg mot ett EU, den första satelliten och den första bemannade rymdfärden, evighetskriget i Vietnam, där USA ersatt Frankrike som angripare. DNA, människans biologiska kärna, får sin beskrivning med oanade konsekvenser, svältkatastrofer inträffar i Afrika, Europas kolonier börjar många sin vandring mot självständighet. Bill Haley, Elvis Presley och Chuck Berry definierar genom rock n'roll, tonåringar som grupp, en grupp som har pengar att handla med och uppror i blick.

Allt genomsyrat av rädslan för det atombombskrig som ska radera människan från Sagan om Jorden.

Den gamla tiden dör, en ny tid föds. I ett stilla hörn av världen, här hemma i Sverige, i obemärkthet, kommer en liten tidskrift ut med sitt sista nummer.

Häpna! går i graven.